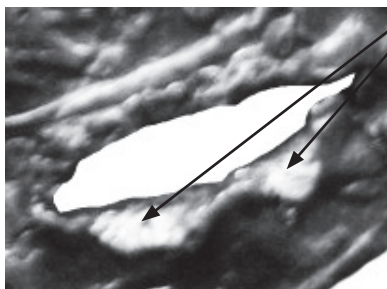

Fałszywy dukat lenny z 1588 roku odkryty na Ukrainie

Na przełomie 14. i 15. wieku nawiązano stosunki handlowe pomiędzy Zakonem Krzyżackim w Prusach a ziemiami ukraińskimi, głównie z Wołyniem i Podolem. Główne znaczenie miała wymiana surowców. Np: wśród partnerów miast wołyńskich (Łuck i Włodzimierz) w handlu zbożem, można odnaleźć Królewiec, Gdańsk i Toruń. Najczęściej Kupcy kupowali na Wołyniu niezbędne surowce i półprodukty. Po upadku Zakonu Krzyżackiego, stosunki były kontynuowane z Księstwem Pruskim. Współpraca gospodarcza, powinna zostawić dostateczną ilość zabytków numizmatycznych, monet, które są określane relikami handlu zewnętrznego i wewnętrznego tamtych czasów. Wśród znalezisk najbardziej znany jest zbiór fałszykatów monet, powstałych na przełomie 15. i 16. wieku. Na szczególną uwagę zasługuje podróbka złotego dukata, który został znaleziony w 2013 roku na terenie miejscowości Karachkovtsy (powiat Chemerovets'kyi, Region Chmielnicki - Ukraina). Jest to fałszykat złotego dukata z 1588 roku, bitego w mennicy w miejscowości Karachkovtsy. Oryginał tej monety posiada stopień rzadkości R5.

Fałszykat powstał w wyniku pokrycia złota folią srebrnej podstawy z wytłoczonym wizerunkiem i legendą na awersie i rewersie. Średnica (23×22 mm), waga 3,20 g. Złota folia, skład: Au - 96.399±0.035%, Ag - 3.295±0.031%, Fe - 0.155±0.013%, Cu - 0.151±0.010%. Niestety parametry urządzenia Expert 3L W108U, oraz średnica pomiaru (≈1,0 cm²) uniemożliwiają dokładne przeprowadzenie analizy składu fałszykatu jednak na małej powierzchni (ok. 0,12 cm²) gdzie widać metal białego koloru

udało się ustalić w przybliżeniu następujący zestaw metali: Au - 54.436±0.072%, Ag - 45.224±0.072%, Fe - 0.206±0.016% ? Cu - 0.134±0.009%.

Można więc stwierdzić, że do wykonania fałszykatu wykorzystano srebro. W średniowieczu oraz na początku epoki nowożytnej wykorzystywano dwa sposoby pokrywania złotem – mechaniczne (płaskie) i za pomocą ognia. Przy pierwszym nakładano na siebie i utwardzono kolejne warstwy. Przy drugim podgrzewano rtęć, w rezultacie rtęć parowała a na powierzchni pozostawała złota powłoka. Dokonana analiza fluorescencji rentgenowskiej wskazała na brak śladów rtęci. Więc wykorzystano pierwszą metodę fałszerstwa. Biorąc pod uwagę skład monety, można stwierdzić że złota folia została umieszczona na fałszykacie poprzez nagrzewanie.

W takim przypadku jest konieczne, aby podstawa produktu przeznaczonego do złocenia powłoką wysokiej jakości została wykonana z miedzi, stopów miedzi, srebra lub złota, ponieważ metale te zapewniają dobrą przyczepność. Zastosowanie srebra zamiast miedzi do produkcji podstawy monety jest najprawdopodobniej spowodowane faktem, że gęstość złota wynosi 19,3; srebra - 10,5; i miedzi - 8,89. Tak więc, fałszywy dukat, wykonany ze srebra i pozłocony, w swojej masie będzie bliżej oryginału niż taki sam wykonany z miedzi. Sposób produkcji wydaje się następujący: 1) produkcja srebrnej krążka - podstawy; 2) powlekanie złotą folią; 3) odbicie stemplem. Stempel był zapewne domowej roboty, o czym świadczy ikonografia, a zwłaszcza niedokładne zapisanie legendy.

Poniżej opis fałszykatu dukata:

Aw.: w kręgu przedstawia księcia z koroną na głowie idzie w prawo, w zbroi z mieczem, legendy w zewnętrznym kręgu:

GEORG:FRI:DD:G M BR:DVX•PRVSS

Rw.: w kręgu orla, z głową odwrócił się w lewo, z koroną na szyi i "S" na tarczy piersi w zewnętrznym okręgu legendy:

MONE5NOVA: AVR5 ...VCA• PRVSS• 1588

W legendzie znajdujemy też pomyłki, takie jak FRI odłączenie od imienia Fryderyka głoski D i połączenie jej z słowem D(ei).

Ponadto, należy zauważyć, i inne defekty w ikonografii, zwłaszcza w wizerunku księcia i orla, a także w legendzie, która wskazuje na prowizoryczny i nielegalny warsztat, w jakim powstawały suberaty.

W trakcie użytkowania w obiegu pieniężnym, podczas kontaktu z innymi monetami, ludzka skórą i tak dalej, cienka warstwa złota na tym fałszerstwie w niektórych miejscach została przetarta. Najprawdopodobniej próbując wykryć fałszerstwo nacinano mechanicznie monetę po to aby wyszło na wierzch srebro co pozwalało wyeliminować fałszywe sztuki z obiegu.

Trzeba zauważyć, że fałszerz musiał mieć dostęp do metali szlacheńskich i możliwość pracy z nimi, a także posiadał umiejętności rzeźbiarskie, co sugeruje, iż była to osoba związana ze sztuką jubilerską.

Złożoność produkcji podrobionych monet złotych, a także ich wyższe koszty w porównaniu do podrobionych monet srebrnych, znacznie ogranicza krąg osób, zdolnych do zorganizowania takiej produkcji. Złotą monetą posługiwali się kupcy i inne osobistość znające ich wartość. Codzienna praktyka dawała im wiedzę, nie tylko o sposobie fałszowania monet, ale także o tym jak rozpoznać inne podwartościowe monety, np. goldguldeny. Inna plastyczność srebra i złota ułatwiała rozpoznanie monet wykonanych nie tylko z gorszego złota ale także suberatów. Niemniej widać po tym fałszerstwie, że mieliśmy do czynienia z osobą dobrze znającą nie tylko warsztat ale także obeznaną z ówczesną ikonografią dukatów.

WASYL ORLYK (UKRAINA)